

NEMŠKO VPRAŠANJE

Razhajanja glede Nemčije so se začela že med vojno. SZ je zaradi plačevanja reparacij želela ohraniti Nemčijo kot enotno državo, VB pa jo je zaradi ohranjanja lastne vloge v Evropi želela razdeliti. Nemčija, razdeljena na štiri okupacijske cone, se je vse bolj ločevala na Z in V del. Po koncu 2. svetovne vojne leta 1945 so si Združene države Amerike, Sovjetska zveza, Velika Britanija in Francija razdelile Nemčijo in Berlin-glavno mesto bivšega nemškega rajha. Največji je bil sovjetski sektor, ki je pokrival večino vzhodnih mest. Istočasno se je začela tudi hladna vojna in prav Berlin se je znašel v sredini boja med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Zahodni zavezniki (ZDA, VB, Francija) so svojim conam sprva dali omejeno suverenost, 1. septembra 1948 pa dovolili, da se je v Bonnu sestal nemški parlamentarni svet. 23. maja 1949 je bila sprejeta začasna ustava Zvezne republike Nemčije (ZRN).

Marca 1948 so se zahodni zavezniki v svojih okupacijskih conah odločili za zamenjavo nemške marke, da bi tako preprečili gospodarsko zmedo. Sovjetska zveza je proti temu ostro protestirala, nato pa tudi sama najavila zamenjavo marke v svoji okupacijski coni, sovjetska vojska pa je zaprla vse dostope v zahodni Berlin in ga tako popolnoma blokirala (prva Berlinska kriza). Zahodni zavezniki so preskrbo mesta organizirali z zračnim mostom. Njihova letala so nepretrgoma vzletala in pristajala ter prinašala desetine ton hrane, goriva in drugih potrebščin. Zračni most je bil predvsem manifestacija ameriške sposobnosti za organizacijo in gospodarske pomoči. Vodstvo SZ je spoznalo, da je nadaljnja blokada nesmiselna, zato je 12. maja 1949 ukinilo. V zgodnjih jutranjih urah se je na stotine ljudi bralo na nadzorni točki na avtocesti v Berlin. Za avtom z novinarji je z Zahoda čez vzhodno nemško ozemlje prihajala kolona s cvetjem okrašenih tovornjakov. Kmalu je prišla redna elektrika, trgovci so pripeljali izdelke na prodaj in meščani-vsaj tisti z zahodno nemškim denarjem so veselo nakupovali.

V sovjetski coni je 30. maja 1949, kot odgovor na dogajanje na zahodu, nemški ljudski kongres potrdil ustavo Nemške demokratične republike (NDR). Nastali sta dve nemški državi: Zvezna republika Nemčija-ZRN (nemško: Bundesrepublik Deutschland, BRD) z glavnim mestom Bonnomo je bila del zahodnega sveta, Nemška demokratična republika-NDR (nemško: Deutsche Demokratische Republik, DDR) z prestolnico v Vzhodnem Berlinu pa je pripadala komunističnem svetu - Sovjetski zvezi.

Po blokadi je Berlin ostal odprta rana. Evropa je bila razdeljena, Berlin pa ne. Vzhodni Nemci so lahko potovali v Vzhodni Berlin od tam v Zahodnega in tako so prišli na Zahod. Junija 1961 je premeteni sovjetski premier Nikita Hruščov, ki je bil znan po dramatiziranju, zvišal vložek v igri. Samo z zaprtjem meja se bo mogoče bojevati proti zahodno nemškemu maščevanju in vojaški histeriji Zahoda, je grmel, čeprav je sam skrbno negoval to histerijo. Poklical je celo britanskega veleposlanika v Moskvi, v svojo ložo, v Bolšoj teatru, da bi mu povedal, koliko bomb je bilo potrebnih, da bi uničili Britanijo. Zahodne sile so si želele zmanjšati napetost in so priznale, da prebežniki ovirajo izboljšanje odnosov. To je bilo sporočilo, da Zahod ne bo ukrepal, če bodo meje zaprli. Politični zemljevid Evrope se je 13. avgusta dobesedno spremenil. Ob pol 3 zjutraj je Vzhodnonemška vlada popolnoma zaprla mejo med Vzhodnim in Zahodnim Berlinom in je hkrati s tem začela postavljati zid, ki je nato še dolga leta delil mesto. Ko so obmejni stražarji v jeklenih čeladah in pripadniki ljudske policije postavljali vnaprej ulite betonske stebre in napenjali bodečo žico, so številne ljudje iz NDR še v zadnjem trenutku obupano poskušali priti na Zahod. Tistega dne je okoli 1500 ljudi pobegnilo samo z najnujnejšim imetjem čez zakotna dvorišča ali nezazidana zemljišča, ki so bila med vojno zbombardirana. Drugi so preplavali kanale ali reko Havel ali poskušali uiti obmejnemu stražarjem v avtomobilih. Bili so tako rekoč zadnji med begunci, ki so v povojnih letih zbežali na Zahod. Ta eksodus je nevarno zmanjšal število strokovno usposobljenih ljudi v bolnišnicah in industriji v NDR. V naslednjih dneh so zid utrdili in 22. avgusta uredili sto

metrov širok pas nikogaršnje zemlje na obeh straneh. Postavili so napise, ki so opozarjali zahodne Berlinčane, naj se pasu zaradi lastne varnosti ne približujejo. Za vzhodnonemške vojake, ki so stražili mejo, je veljal ukaz, ki je od njih zahteval, da preprečijo vsak poskus pobega, če ne drugače, tudi z ubojem, kar so tudi redno izvrševali. Vojaki so bili poleg tega zadolženi tudi za preprečevanje vmešavanja zahodnonemškega tiska, ki je berlinski zid in vse nepravilnosti, ki so se tam dogajale, budno nadziral, dokumentiral in jih tudi skušal preprečevati. Na Zahodu je bilo slišati glasne obsodbe ter kršitve svobode gibanja, vendar niso ničesar ukrenili, da bi dosegli ponovno odprtje meje. Zid ni zgolj brutalno presekala sorodstvenih in prijateljskih vezi Berlinčanov in umetno iz enega mesta naredil dve, bil je tudi simbol razdeljenosti nemškega naroda, Evrope in sveta. Zahodni Berlinčani že od leta 1952 niso smeli več prosto potovati v NDR. Po dolgih pogajanjih pa so le dobili posebne prepustnice, ki so jim ob koncu leta dovoljevale obisk sorodnikov.

Leta 1970 sta Willy Brandt in Erich Honecker poskušala vsaj malo omiliti stroge razmere in meje narediti bolj "propustne". Dosegla sta, da je NDR nekaterim "neproduktivnim" skupinam ljudi, npr. upokojencem dovolila krajše prehode iz ZRN v bližnje regije NDR. V zameno je NDR zahtevala, da ji ZRN vrne vsakega vzhodnega državljanja, ki se ne bi hotel vrniti v državo. Vzhodnonemška propaganda je postavitev zidu označevala kot protifašistično varovalo, ki bo državo branilo pred vohunstvom, sabotžo, tihotapstvom in agresijo iz zahoda. V resnici pa je NDR te "obrambne mehanizme" uporabljala predvsem proti svojim državljanom.

Berlinski zid je padel 9. novembra 1989 po več kot 28 letih. Povod so bila množična zborovanja in protesti, zahteve po svobodi potovanja vzhodnih državljanov, množični pobegi iz vzhoda na zahod, deloma preko evropskih prestolnic (npr. Prage) in deloma preko madžarsko-avstrijske meje. Sprožilec je bila konferenca, na kateri je predstavnik Enotne socialistične partije Nemčije Günter Schabowski govoril o novih pravilih potovanja. Konferenco je prenašala televizija, zato je govor spremljalo veliko ljudi. Po tem je več tisoč Berlinčanov hitelo k mejnim prehodom in zahtevalo odprtje. Do takrat obmejna vojska sploh še ni bila obveščena o odprtju mej. Brez posebnega ukaza ali navodila so pod pritiskom množice do enajste ure zvečer že odprli prehod Bornholmer Strasse, kasneje pa še druge prehode v mestu. V poznih večernih urah so ljudje odprtje že lahko spremljali po televiziji in mnogo se jih je tudi odpravilo k prehodom. Zahodni prebivalci so vzhodnjake lepo sprejeli. Večina gostiln v bližini je delila brezplačno pivo in na Kurfürstendammu se je zbirala množična trobljajočih vozil.

Padec berlinskega zidu je postal viden in pomemben dogodek v svetovni zgodovini. V 28 letih obstoja zidu, je pri poskusih pobega umrlo najmanj 240 ljudi. O ocenah se je na sodišču v NDR moralo zaradi poskusov pobega zagovarjati okrog 75.000 ljudi. Kazen za poskus pobega je bil največkrat dve leti zapora, če so obtoženci pri pobegu uporabljali orožje, pa je bila najmanjša kazen pet let zapora. Z njegovim padcem je padla stara ureditev, velikanskemu olajšanju in veselju ob tem pa je sledilo težavno iskanje nove evropske in svetovne ureditve medsebojnih odnosov. Danes je od berlinskega zidu ostalo le malo. Najbolj znan ostanek stoji med Hauptbahnhof in Oberbaumbrücke. Ta ostanek so leta 1990 zaupali v "oskrbo" East Side Gallery in ga imenovali za državni spomenik. Drugi ostanek zidu se nahaja na Niederkirchenstrasse. Ti ostanki niso originalni, ampak so jih na novo zgradili. Na nekaterih mestih še vedno stojijo opazovalni stolpi, npr. v bližini Sonnenallee. Sled, kjer je stal zid je na nekaterih mestih še vedno dobro vidna. Večinoma tam danes vodi kolesarska steza.